

## Okulda Erken Yaşta Yabancı Dil Öğretiminde Sözel Dil Becerilerinin Kullanımı

**Yrd. Doç. Dr. Ebubekir BOZAVLI**

Atatürk Üniversitesi

Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi

ebozavli@atauni.edu.tr

**Özet:** Değişimin hızlı bir biçimde yaşandığı ve bütün dünya toplumlarını etkilediği içinde yaşadığımız uzay çağında yabancı dil öğretim/öğreniminde de öncelikli değerlerde farklılaşmalar gözlemlenmektedir. Artık günümüzde herhangi bir yabancı dilde sözel anlama ve anlatım becerilerinin geliştirilmesi ve etkin kullanımı dilin diğer birimlerinin öğretimine önüne geçmiştir.

Doğal olmayan ortamlarda erken yaşta yabancı dil öğretimi toplumun bu yöndeki beklentilerine kesin bir çözüm olmamakla birlikte söz konusu literatür, çocukların gerek doğal ortamlarda gerekse öğretimin okullarda gerçekleştirildiği doğal olmayan ortamlarda yabancı dilde sözel anlama ve anlatım becerilerini geliştirme ve sonraki dönemlerde etkin olarak kullanmada gençlerden ve yetişkinlerden daha başarılı oldukları sonucunu ortaya koymaktadır. Biz bu çalışmamızda yabancı dil öğretiminin uygulandığı ilköğretimin ilk sınıflarında öğrenenlerin sözel anlama ve anlatım becerilerini geliştirmek için ne tür uygulamaların yapıldığını ve dilin bu alanının öğretiminde yaşanan sorunları tespit etmeyi hedefledik. Bu amaçla ilgili sınıf yabancı dil öğretmenlerine 3 açık uçlu sorudan oluşan bir anket uygulayarak elde edilen verileri betimsel (descriptif) yaklaşımla analiz ettik.

Okulda erken yaşta yabancı dil öğretiminde sözel becerilerin geliştirilmesine yönelik etkinliklerin uygulamada yetersiz kaldığını saptamaktayız. Bu yetersizliğin en önemli nedenleri arasında sosyo-kültürel koşullar, yabancı dil öğretmenlerinin sözlü dili sınıf içerisinde yeterli düzeyde kullanmamaları ve teknolojik donanım eksikliği sıralanabilir.

**Anahtar sözcükler:** Yabancı Dil Öğretimi, Sözlü Dil, Öğretim, Doğal Ortam, Okul

## Use of Oral Language Skills in Foreign Language Teaching at Early Childhood Period in School

**Abstract:** Differences in primary values of foreign language teaching / learning are observed in the space age we live in, that influence the people all around the world and in which the change is quite rapid. Nowadays, the effective use of oral language skills has surpassed the other language skills.

Even if foreign language teaching in early childhood in non-natural environments is not a definitive solution to society's expectations, the literature prove that children are more successful than the young people and adults in improving the oral language skills of a foreign language and in using effective subsequently in natural environments and non-natural environments such as schools. In this study, we aimed to identify what kind of applications are implemented for improving the learners' oral comprehension and expression skills and problems encountered in foreign language teaching in the first classes of primary school. For this purpose, we have analyzed data obtained via a questionnaire consisting of three open-ended questions for foreign language teachers of the relevant class by descriptive (descriptif) approach.

We determined that activities intended for the development of verbal skills in the foreign language teaching in early childhood in school are inadequate in practice. Socio-cultural conditions, teachers' using oral language in the classroom inadequately and the lack of technological equipment can be cited between the most important reasons of this failure.

**Key Words:** foreign language teaching, oral language, teaching, natural environments, school

## 1. GİRİŞ

XVI. yy'dan XX. yy'ın ikinci çeyreğine kadar yaklaşık 4 asırlık bir dönemde yabancı dil öğretiminde ağırlıklı olarak tek bir öğretim yönteminden (dilbilgisi-çeviri) yararlanılırken önceki dönemlere oranla toplumun her alanında değişimin daha hızlı bir biçimde hissedildiği 1960'li yıllardan itibaren her 10 yıllık dönemlerde yeni bir metodunun uygulamaya konulduğunu görüyoruz. 1960'da işitsel-sözel (audio-orale), 1970'de iletişimsel (approche communicative), 1980'de işlevsel (approche fonctionnelle-notionnelle), 2001 yılında eylemsel yaklaşım (approche actionnelle) yabancı dil öğretimine yön veren yaklaşımlar olarak karşımıza çıkmaktadırlar (Tagliante, 2006). Günün koşulları, öğrenenlerin ihtiyaçları doğrultusunda şekillenen ve dil becerileri alanında her biri birbirinden farklı amaçlar taşıyan bu yöntemler öğrenenlerin özellikle sözel dil becerilerinin geliştirilmesinde ortak bir strateji oluşturmaktadırlar. Avrupa Birliği ortak dil kriterleri (2001) çerçevesinde oluşturulan *eylemsel* yaklaşım diğer yaklaşımlardan farklı olarak yabancı dil öğrenimine yeni başlayanların sözel becerilerini geliştirmelerine daha fazla öncelik vermektedir. Öğrenenleri aktif kılarak öğrenim sürecinin merkezine yerleştirmeyi, çeşitli sosyal bağlamlardaki eylemlerle karşı karşıya gelmelerini sağlayarak onların bir görev sorumluluğu içerisinde öğrendikleri yabancı dilde iletişim becerilerini geliştirmelerine katkı sağlamayı temel ilke olarak benimsemektedir. Ülkemizde 1999'dan önceki yıllarda bir yabancı dil ilk kez Ortaokul sınırlarında öğretilirken bu tarihten itibaren ilköğretimin 4. ve 5. sınıflarının müfredatında yer almaya başlamıştır. 11 Nisan 2012'de "İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" adıyla resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitimi 12 yıllık zorunlu kademeli eğitime dönüştüren 4+4+4 eğitim sistemiyle birlikte artık yabancı dil öğretimi ilkokulun 2. sınıfında uygulanmaktadır. Diğer bir ifadeyle günümüzde yabancı dil öğretimine 6,5 - 7 yaşında başlanılmaktadır.

Genellikle erken yaşlarda daha iyi öğrenildiği ileri sürülerek bir yabancı dilin erken öğretilmeye başlanması çoğu zaman toplumlarda avantaj olarak görülmektedir. Yani erken başlayanlar sonradan başlayanlara oranla yabancı dilin sistemini daha iyi içselleştirebilmektedirler. Dolayısıyla özel edinç (compétence particuliere) olgusu ve sonraki dönemlerde de etkin bir biçimde dili kullanma (performance) onlarda başarılı bir biçimde gerçekleşebilmektedir. Dilbilimci Petar Guberina (Gaonac'h, 2006, 24-28) anadil ediniminde olduğu gibi öğrenimin doğal koşullarda ve herhangi bir metot olmaksızın yapılması koşuluyla bir yabancı dili sözel olarak öğrenmenin en ideal döneminin 6 yaşından önce olduğunu ileri sürmektedir. Daniel Gaonac'h (2006) ise erken yaşta yabancı dil öğretimini ruh dilbilimsel

açından iki düzlemde incelemektedir. Birinci düzlemde aileleri işlerinden ya da ilticadan dolayı yurtdışında yaşamak zorunda olan göçmen veya mülteci durumundaki çocukların yabancı dil öğrenme süreçlerinin deneysel araştırmalarına yer verilirken ikinci düzlemde ilkokulda yabancı dil öğrenimi/öğretimi çeşitli düzeylerde ele alınmaktadır. Daniel Gaonac'h'un aktardığı çeşitli bilim insanlarının yaptıkları bu çalışmaları kısaca özetlemek konunun anlaşılabilirliği açısından yararlı gözükmektedir. Bu araştırmalardan biri Amerika Birleşik Devletlerine 6 ile 20 yaş arasında gelen ve burada kalma süreleri 5 ile 18 yıl arasında değişen İtalyan kökenli göçmen çocukların dilsel gelişimlerini incelemektedir. Araştırma ülkeye yalnızca 12 yaşından önce gelmiş olanların İngilizce aksanlarının yerlilerin aksanlarına yakın olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Diğer yandan erken gelen çocukların öğrendikleri dili algılama ve anlama kapasiteleri de neredeyse yerlilerin anlama kapasitelerine yakındır. Patkowski'nin yaptığı diğer bir araştırmada ise buldukları ülkede yabancı dil öğrenimine 5 ile 15 yaş arasında başlayan bir grupta 15 yaşından sonra başlayan bir başka grup karşılaştırılmaktadır. Ülkede kalma süreleri 18-20 yıl arasında değişen bu iki grup içerisinde yabancı dil öğrenimine erken başlayanlar dili sesletim açısından sonra başlayanlara göre daha başarılı olmaktadır. Gaonac'h doğal ortamlarda yabancı dilin diğer boyutlarının öğreniminde gençlerin ve yetişkinlerin çocuklardan daha başarılı olduklarını gösteren çalışmaları da şu şekilde aktarmaktadır. Ervin-Tripp yaşça büyük olan İngiliz çocuklarının Fransızcanın yapısını küçük çocuklardan daha iyi öğrendikleri sonucuna ulaşmıştır. 6 yaşındaki çocuklarla 15 yaşındaki gençlerin doğal ortamda yabancı dil öğrenimlerini karşılaştıran Fathman'da gençlerin söz dizimi ve kelime biçimlerinin yapısını öğrenmede yüksek performans sergilediklerini fakat sözel beceriler boyutunda çocukların daha başarılı olduklarını dile getirmektedir. Aynı şekilde Snow ve Hoefnagel-Höhle (Gaonac'h, 2006) Hollanda'daki yetişkin göçmen İngilizlerin, 3-4 yaşlarındaki göçmen çocuklardan dili sesletim dışında diğer tüm boyutlarda daha etkin biçimde öğrendiklerini kanıtlamıştır. Doğal ortamlarda gençlerin ve yetişkinlerin başarısı zamanla sınırlıdır. Öğrenime başlarken çocuklardan bir adım öndedirler. Onlardan daha hızlı öğrenirler. Fakat zaman ilerledikçe çocuklar onları yakalar ve öğrenme sürecinde geride bırakırlar. Bütün bu sonuçlar göstermektedir ki öğrendikleri dilin konuşulduğu ortamda yaşayan yaşça daha küçük olan çocuklar karşılıklı etkileşimlerle dili kullanmada çaba göstermeleri koşuluyla aynı ortamda dili öğrenen yetişkinlere ve doğal olmayan bir ortamda yabancı dil öğrenen çocuklar ve yetişkinlere göre sözel dilsel becerilerini geliştirme ve onları etkin olarak kullanmada daha başarılıdırlar. Jean-Marc Defays (2003) bir yabancı dilin sesletiminde yaşça büyük olan öğrenenlerin zorlandıklarını ifade etmektedir. Dilin diğer birimleri en iyi şekilde öğrenilip

kullanılsa bile sesletim onlar için sıkıntılı bir alan olarak kalabilmektedir. Long'a göre (1990) 6 yaşından sonra başlayan bir yabancı dil öğretiminde öğrenenler dilin sesletim düzeyinde daha çok sorunlar yaşamaktadırlar. Dili sesletimleri o dili anadil olarak konuşanların sesletimlerinden oldukça uzaktır. Dolayısıyla çocuklar henüz gelişme aşamasında olan ses örgenleri sayesinde herhangi bir dilin sesletimini kolayca yapabilmektedirler. Mümkün olan en erken dönemde gerçekleştirilen yabancı dil öğretiminde özellikle onların bu ses potansiyelleri harekete geçirilmelidir. Bir yetişkin uzun seneler tek bir ses yapısıyla (anadilinin sesleri) karşı karşıya kalmakta ve bu edindiği ses alışkanlıkları da onun bir başka dilin ses yapısını öğrenmesinde işini zorlaştırmaktadır. Bütün bu araştırmalardan, doğal ortamlarda yabancı dilde söz dizimi ve dilin yapısının öğreniminde yaşça büyük olanlar avantajlı gibi gözükseler de sesletim gibi dilin bazı boyutlarının henüz bir ses alışkanlığı oluşmamış çocuklar tarafından daha iyi ve kolay edinildiği sonucunu çıkarmaktayız.

Doğal olmayan ortamlarda yani yabancı dil öğretiminin eklektik (seçmeci) yaklaşımla gerçekleştirildiği okul ortamında erken yaşta yabancı dil öğretimi daha karmaşıktır. Genellikle okulda erken başlayan yabancı dil öğretiminde başarılı sonuçlar elde edileceği algısı toplumsal düzeyde çok fazladır. Fakat bu yönde yapılan araştırmalarda ulaşılan sonuçlarla toplumun beklentileri arasında önemli farklılıkların olduğu görülmektedir. Bu noktada Singleton'nun araştırması (Gaonac'h, 2006, 104-105) dikkat çekicidir. Singleton'a göre ilkökul düzeyinde erken yaşta yabancı dil öğretiminden yararlanan çocukların başarıları daha önce erken yaşta yabancı dil öğretimine başlamayan çocuklarla ortaokul sıralarında yan yana geldiklerinde birkaç hafta ya da birkaç ay ile sınırlı kalmaktadır. Genetot'un (Gaonac'h, 2006) yaptığı bir başka araştırma ise ilkökul ikinci sınıfta İngilizce öğrenmeye başlayan çocukların ilkökulun 5 ve 6. sınıflarında daha önce hiç İngilizce eğitimi almamış çocuklar kadar başarılı olmadıklarını göstermektedir. Buna rağmen bazı araştırmalar eğitim kurumlarında erken yaşta yabancı dil öğrenimine başlamanın özellikle öğrenilen dilde sözel anlama ve anlatım becerilerini sonraki sınıflarda kullanma açısından yararlı olduğunu kanıtlamaktadır. Örneğin ilkökulun 2. ya da 3. sınıflarında yabancı dil öğrenmeye başlayanlar ortaokul 1. sınıfta öğrendikleri dili kullanmada yeteneklerini etkin bir biçimde sergilemektedirler. Bununla birlikte genel olarak iletişim kurma becerileri de artmaktadır. Yüksek bir özgüvenle söz almakta ve kendilerini kolaylıkla ifade ederek bilgilerini aktarabilmektedirler. Böylece iletişim yetisi (competence communicative) yani bir toplulukla iletişim kurabilmek için gerekli bilgi ve beceriler harekete geçirilebilmektedir. Yani yabancı dil öğrenmeye erken başlayanlar öğrendikleri yabancı dilde diğerlerinden daha fazla iletişim kurmayı başarabilmektedirler. Ece Korkut (2004, 43) erken

yaşta yabancı dil öğretimine başlamanın çocuklarda bazı kişisel, kültürel ve sosyal becerileri geliştireceğini savunmaktadır. Korkut, yabancı dil öğretiminin çocukta iletişim kurma, dinleme ve eyleme geçme becerilerini geliştireceğini dile getirmektedir. Bu şekilde çocuk öğrendiği dilde sesleri ayırıştırabilme, dilin ritmini ve melodisini kavrama becerisini elde edecek ve farklı kültürleri, yaşam tarzlarını keşfetmede yüksek motivasyona ulaşmış olacaktır. Anadil ediniminde etkileşimcilik (interactionnisme) yaklaşımına göre edinim çocuğun sahip olduğu özellikler ve çevresel etkiler sonucu gerçekleşir. Çocuk konuşmayı öğrenebilmesi için doğuştan gelen bir yetiye sahip olmalı ve sosyal bir çevre içerisinde bulunmalıdır. Dil ediniminde anlama olgusu üretim yani kendini ifade etme olgusundan önce gerçekleşir. Belli bir zaman dilimine kadar sürekli olarak çevresinde konuşulanları işitir, işittiklerini daha sonra kullanmak amacıyla zihninde depolar. Diğer bir ifadeyle çevresinde konuşulanları duyması sonradan fiziksel ve fizyolojik gelişmesine bağlı olarak konuşmasını kolaylaştırır. Bu açıdan anlamasa bile değişik durumlarda ve ortamlarda konuşulanları işiterek dilin sahip olduğu ses birimlerini algılayabilmesi, kavrayabilmesi ve birbirinden ayırt edebilmesi için geçirdiği bu dinleme süreci bir alışma devresi gibidir. Yabancı dil öğretiminde de sesleri anlama ve birbirinden ayırıştırma becerisinin kazanılması ancak öğrenilen dille karşı karşıya kalınmasıyla mümkündür. Bu da ya doğal ortamlarda bizzat bulunmayla ya da eğitim kurumlarında sese yönelik çeşitli etkinliklerle gerçekleşebilir. Bu açıdan yapılan araştırmaların sonucunda, erken yaşlarda gerek doğal ortamlarda gerekse okulda çocuğun yabancı dil öğreniminde sözel becerilerde göstermiş olduğu başarılar dikkate alındığında özellikle okullarda onların bu yeteneklerini geliştirmeleri ve sergilemelerine yönelik etkinliklere ve uygulamalara yer verilmesi kaçınılmaz görülmektedir.

## 2. YÖNTEM

Erken yaşta doğal olmayan ortamlarda yani eğitim kurumlarında yabancı dil öğretimi bu alanda toplumun beklentilerine cevap vermede kesin bir çözüm olmamakla birlikte araştırmalar, gerek dilin konuşulduğu doğal ortamlarda gerekse eğitim kurumlarında “çocuklar sözel dilsel becerileri gençlerden ve yetişkinlerden daha iyi öğrenip kullanabilirler” sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Yabancı dilin ilk kez öğretilmeye başlandığı ilkököl 4. sınıf ve takip eden sınıfların yabancı dil öğretmenlerine aşağıdaki 3 açık uçlu sorudan oluşan bir anketi uygulayarak bu konuda eğitim kurumlarında uygulamaların hangi düzeyde olduğunu, yabancı dil öğrenenlere ses becerilerini geliştirme olanaklarının verilip verilmediğini ve dilin bu öğretim düzeyinde yaşanan sorunları tespit etmeyi amaçladık. 2012 Ekim ayı içerisinde yüz yüze görüşme yöntemiyle Erzurum İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı okullarda görev yapan mesleki

deneyimleri 5-15 yıl arasında değişen 78 yabancı dil öğretmenine anketimizi uyguladık. Elde ettiğimiz verileri içerik analiziyle (2000) çözümledik.

1- Yabancı dil dersinde ses etkinliklerine (konuşma-dinleme) ne kadar sıklıkla yer veriyorsunuz ve ne tür etkinlikler gerçekleştiriyorsunuz. Bu etkinliklerin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

2- Yabancı dil öğretimini gerçekleştirdiğiniz sınıfın yabancı dil öğretim müfredatını ses çalışmaları açısından (konuşma-dinleme) değerlendiriniz. Konuşma-Dinleme etkinlikleri hangi düzeyde müfredatta yer almaktadır?

3- Erken yaşta yabancı dil öğretiminde ses etkinliklerine (konuşma, dinleme) yer verilmesi konusunda düşünceniz nedir? Size göre olumlu ya da olumsuz yönleri (kolay veya zor olan yönleri) nelerdir?

### 3. BULGULAR VE TARTIŞMA

#### 3.1. Yabancı Dil Öğretiminde Sözel Dil Becerilerini Geliştirmeye Yönelik Etkinlikler

Öğretmenlerin büyük çoğunluğu, yabancı dil öğretiminde sözel dil becerilerini geliştirmeye yönelik etkinlikleri müfredatta yer aldığı ölçüde ve ders kitaplarında bu tür etkinliklere yer verildiği kadarıyla sınıf içerisinde uyguladıklarını ve bu uygulamaların öğrencilerin bu alandaki becerilerini geliştirmede yeterli olmadığını ifade etmektedirler. Sınıflarda teknolojik donanımın eksik olmasına ve kaynak yetersizliğine vurgu yapmaktadırlar. Öğretmenlerin verdikleri cevaplardan ses becerilerini geliştirmeye yönelik etkinliklerin geleneksel uygulamaların ötesine geçmediğini görüyoruz. Bu geleneksel uygulamalar öğretmenin yazılı metinleri okuması, öğrencilerin onları dinlemeleri, bireysel ya da toplu tekrarlar yapılması, soru-cevap tekniğinin uygulanması, kısa şarkılar söylenmesi ve dinlenilmesi şeklinde gerçekleşmektedir. Öğretmenlerin çok az bir bölümü teknolojinin imkan verdiği ölçüde (sınıf içerisinde bilgisayar teknolojisi ve internet varsa) çağdaş sayılabilecek uygulamaları kendi çabalarıyla gerçekleştirdiklerini dile getirmektedirler. Şüphesiz öğrenenlerin performanslarını yükseltecek onların yaşlarının dikkate alınarak profesyonelce hazırlanmış bilgisayar yazılımlarına ya da diğer bir ifadeyle çoklu ortam desteğine sınıf içerisinde ihtiyaç vardır. Ne yazık ki dil öğretiminde devlet okullarında bu tür materyallerin çok yetersiz olduğunu ve henüz bu kaynakların öneminin farkına varılmadığını saptamaktayız. Bu yazılımlar sesletimde sesin ritmi, tonlama, seslerin hece düzeyinde bölünmesi, sessiz ve sesli harf ayrımının gerçekleştirilmesi, birkaç harfin bir araya gelmesiyle oluşmuş ses düzeninin ayrımına

varılması gibi öğrenilen dilin ses boyutundaki tüm görünümüne sistematik olarak yer vermektedir. Diğer yandan hem bireysel hem de toplu uygulama fırsatları sunmaktadırlar. Böylece öğrenenler öğrenmede daha etkin bir rol oynayacakları için öğrenme de başarı yükselecektir. Ses etkinliklerine yönelik hazırlanmış bazı yazılımlarda ses görsel unsurlarla desteklenmektedir. Bu şekilde öğrenenler sesle kavramı bütünleştirebilmektedirler. İşitme organlarının erken yaşlarda anadilin dilsel yapısıyla biçimlendiğini dile getiren Sachiko Komatsu (1999, 103) kulağın bir başka dilin ses sistemine alışması için sesin görsel unsurlarla desteklenmesinin anadil dışındaki bir başka dilde algılanmasında zorluk çekilen ses birimlerini öğrenenlerin kavrayabilmeleri açısından etkili bir yöntem olduğunu ileri sürmektedir. Bir yabancı dili öğrenmenin ön koşullarından biri o dilin ses yapısını kavramaktır. Bu gerçekleştikten sonra ancak anlamsal yapılara ulaşılabilir ve daha karmaşık cümle yapıları oluşturulabilir ve çözümlenebilir (Bablon, 2004, 69). Öğretmenlerden bazıları da konuşma ve dinlemeye yönelik etkinliklerin sınıf düzeyinin üzerinde olduğunu bundan dolayı öğrenenlerin zaman zaman algılamada sorunlar yaşadıklarını ifade etmektedirler.

Avrupa'da yabancı dil öğrenenlerin sözel dil becerilerini geliştirme uygulamalarının erken yaşlarda öğretim müfredatına paralel olarak gerçekleştirildiğini görmekteyiz. Örneğin Fransa'da ana sınıfından itibaren yabancı dilde sözel becerilerin geliştirilmesine ağırlık verilmekte ve pratikte dinleme, öğrenmeye ilgiyi çekme (attention pour l'apprentissage), kendini ifade edebilme ve özgüven kazanma etkinliklerini uygulama ön plana çıkmaktadır (1998). ABD, Kanada, Almanya gibi ülkelerde dil banyosu (immersion) olarak adlandırılan programlar öğrenenlere erken yaşlardan itibaren sözel dil etkinlikleriyle karşı karşıya kalma fırsatları sunmaktadır. Böylece öğrenenler dilin hem anlama hem de sözlü ifade boyutlarını uygulayarak bir yabancı dili daha etkin öğrenebilmekte ve sözlü ifade biçimlerini geliştirebilmektedirler (Curtain, 2003). 1990'lı yıllardan itibaren Japonya'da teknoloji destekli yabancı dil öğretim sınıflarının eğitim kurumlarında oluşturulduğunu, bu teknoloji sayesinde öğrenenlerin dinleme çalışmaları yaptıklarını ve öğrendikleri dilin seslerini içselleştirmeye çalıştıklarını tespit etmekteyiz (Ryoji, 2007).

### **3.2. Yabancı Dil Öğretim Müfredatında Konuşma ve Dinleme Etkinlikleri**

Öğretmenlerin büyük çoğunluğu konuşma ve dinleme etkinliklerine müfredatta yeterince yer verilmediğini, daha çok dilbilgisi öğretimine ağırlık verilmiş bir müfredatın sözcüğü olduğu dile getirmektedirler. İlköğretim İngilizce dersi öğretim programını (2006) incelediğimizde öğretmenlerin düşündüklerinin aksine müfredatta diğer etkinlikler kadar

konuşma ve dinleme etkinliklerine de yer verildiğini saptıyoruz. Bu tür etkinlikler eylemsel bir yaklaşımla oluşturulmakta yani öğrenenin öğrenme sürecinde etkin bir rol oynaması hedeflenmektedir. Pierre Bange'nin ifade ettiği gibi (2005, 18) iletişim de eylemsel bir yaklaşımdır. Bu konuda Wittgenstein'in söylemlerine atıfta bulunan Bange'ye göre sözel etkinlikler bireyin yaşamındaki diğer etkinliklere benzer ve belli bir amaç ve ihtiyaca yönelik olarak karmaşık süreçleri içerir. Müfredatta oyun rolleri, görevler gibi günlük ihtiyaçlara göre tasarlanmış eylemsel etkinlikler, öğrenenlere süreç içerisinde çeşitli misyonların yüklenilmesini, doğal bir ortamı andırır tarzda bu görevleri diğer bireylerle etkileşim içerisinde yerine getirmelerini amaçlamaktadır. Böylece öğrenenler dili bir amaç olarak görerek öğrendikleri yabancı dili uygulama imkanı yakalamış olacaklardır. Bu durum onları öğrenmeye cesaretlendirmede, iletişim becerilerini geliştirmede, dili kullanım performanslarını artırmada etkin bir rol oynamaktadır. Diğer yandan sözel becerilere yönelik etkinliklerin oyun temelli oluşturulduğunu görmek mümkündür. Onların gelişimleri açısından gerekli olan oyun çocukların yaşlarından dolayı sürekli ihtiyaç duydukları bir eylem olduğundan şüphesiz bir başka dilin kodlarını çözmede ve anlamlandırmada onları daha fazla güdüleyecek ve öğrenme süreçlerini zevkli kılacaktır. Ankete katılan öğretmenlerden bazılarının yapmış oldukları tespitler müfredatta bizim yaptığımız saptamanın doğruluğunu kanıtlar niteliktedir. Onlara göre konuşma-dinleme etkinlikleri müfredatta eşit düzeyde yer almaktadır. Fakat öğretmenler erken yaşta yabancı dil öğretiminde sınıf içi uygulamalarda diğer etkinliklere daha fazla yer vermektedirler. İfadelerinden bu duruma sosyo-kültürel koşulların etki yaptığı anlaşılmaktadır. Anadilinde kendini ifade etmekte zorlanan öğrencilerin sayıca fazla olması, öğretim sürecinde okul dışında ailelerin çocuklarına yeterince katkı sağlamamaları ya da sağlayamamaları çocukların bu alanda becerilerini geliştirmelerine engel olmaktadır. Diğer etkinliklere ağırlık verilmesinin başka birçok nedeni de olabilir. Örneğin bu nedenlerin biri yabancı dil öğretmenlerinden kaynaklanan bir durum olabilir. Değişik nedenlerden dolayı sınıf içerisinde yabancı dil öğretiminde öğretmenler sözlü dile yeterince başvuramayabilirler. İlköğretim İngilizce dersi öğretim programında (2006) yer aldığı ifadelerle yabancı dil öğretmeni görsel ve işitsel öğretim materyalleri içerisinde önemli bir etken olarak ön plana çıktığı göz önünde bulundurulursa öğrenenler karşısında hem sözel hem de sözel olmayan becerileri kullanmada yetkin olmalıdır. Marion Tellier (2010, 31-54) sözel olmayan dilsel becerilerin (jestler, mimikler) özellikle erken yaşta yabancı dil öğretiminde pedagojik etkisinin yüksek olduğunu, sınıfta daha sıcak bir ortam yarattığını, öğrencilerin derse karşı ilgilerini artırdığını ve bu becerilerin çocuğun hem dilsel hem de bilişsel gelişimine önemli katkılarının olduğunu iddia etmektedir.



Bilgilendirici, harekete geçirici ve değerlendirici işlevlerinin olduğunu dile getiren yazar sözel dil becerileriyle aynı anda kullanıldığında öğrenenlerin yabancı dili anlamalarını ve bilgileri zihinlerinde tutmalarını kolaylaştıracağına vurgu yapmaktadır. Frédéric Bablon ise (2004, s:79) jest ve mimiklerin öğrenciler için bilgileri zihinde tutmanın en iyi yöntemi öğretmenler içinse bir dilin sessel bazı özelliklerini düzeltme yöntemi olabileceğini açıklamaktadır. İkinci neden ise fiziki ve teknolojik imkânların yetersizliğinden kaynaklanabilir. Ses etkinlikleri müfredatta yeterli olsa bile sınıf mevcutlarının kalabalık olması, sınıfların teknolojik donanım açısından eksik olması öğretmenleri bu etkinlikleri uygulamada yetersiz bırakabilir. Öğretmenlerin geneli, müfredatta özellikle kitapların konuşma ve dinlemeye yönelik bölümlerinde bu etkinlikleri yapmaya yönelik uyarıların yer almasına rağmen uygulamak için araç-gereçleri (CD'ler, profesyonelce hazırlanmış sözel becerileri geliştirici yazılımlar) sağlamada yaşadıkları sorunlardan yakınmaktadırlar. Hiç kuşkusuz bu materyaller öğrenenlerin erken yaşta öğrendikleri yabancı dilde ses bilinçlerinin gelişmesine yardımcı olacaktır. Sesleri birbirinden ayırıştırma, seslerle harfleri ilişkilendirme, bürünsel yapıları (tonlama, vurgu vb.) uygulayabilme becerileri gelişebilecektir. Ses birimlerini ayırıştırma etkinlikleri sözcelerin anlamlandırılmasını ve üretilmesini kolaylaştırmaktadır. Yeni bir dili anlaşılır bir biçimde konuşmaya başlamadan önce o dilin ses yapısının öğrenilmesi ön koşuldur (Pamula, 2008, 135-136). Ayrıca öğretmenler, müfredatın ve bazı ders kitaplarının öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin üzerinde olduğu için etkinliklerin belli bölümlerinde öğrencilerin motivasyonlarının düştüğünü, sıkılmaya başladıklarını, dikkatlerinin dağıldığını ifade etmektedirler.

### **3.3. Erken Yaşta Yabancı Dil Öğretiminde Ses Etkinliklerinin Uygulanmasında Olumlu ve Olumsuz Yönler**

Öğretmenler eğitim kurumlarında erken yaşta yabancı dil öğretiminde ses etkinliklerine yer verilmesinin çocukların dili öğrenmelerini kolaylaştıracağını, iyi bir sesletim becerisine sahip olacaklarını, öğrenmenin etkili ve kalıcı olacağını, sonraki sınıflarda dili kullanım kolaylığı sağlayacağını düşünmektedirler. Ayrıca özgüvenlerinin ve motivasyonlarının artacağına ve farklı kültürlerle karşı ön yargılarının azalacağına inanmaktadırlar.

Öğretmenler, öğrencilerin yabancı dilin sesletimini yanlış öğrendiklerinde ileriki sınıflarda onları düzeltmede zorlanacaklarını, bu uygulamaların dozu iyi ayarlanmadığında anadillerini kullanmada sorunlar yaşayacaklarını ve anadili ile yabancı dilin sesletiminde karışıklıklar yapabileceklerini söyleyerek ses etkinliklerinin olumsuz yönlerini ortaya koymaktadırlar. Öğrenenlerin sesletim düzeyinde yaptıkları hataları öğretmenin düzeltmesi

öğrenenin dilsel gelişimi üzerinde olumlu etkiler yaratabileceği gibi zaman zaman da olumsuzluklara neden olabilir. Öğretmen dengeyi iyi bir biçimde oluşturamadığında ya da gereğinden fazla öğrenenlerin sözel üretimlerini kestiğinde bu durum öğrenenlerin kendilerini ifade etmede cesaretlerinin kırılmasına neden olabilir. Frédéric Bablon (2004, 58-61) günümüzde ilköğretimde deneyimli yabancı dil öğretmenlerinin öğrencilerine daha fazla konuşma fırsatı verdiklerini, sesletimdeki yanlışlıklarını nadiren düzelttiklerini dile getirmektedir. Bablon sınıf içerisinde hata yapan bir öğrencinin arkadaşlarının karşısında hatalarını düzeltmenin onda olumsuz etki yaratacağını ve sonraki dönemlerde konuşmada daha az üretken olacağını, kendini geri planda tutacağını ileri sürmektedir. Christine Tagliante (2006, 156-157) öğretmenin, öğrencilerin sözel üretimlerine fazla müdahale etmemesi gerektiğinin, öğrenenlerin yanlış yapabileceklerinin, ancak bu şekilde ilerleme gösterebileceklerinin onlara hissettirilmesinin ve bu bilince varmış olmalarının gerekliliği üzerinde durmaktadır. Hataların sığağı sığağına düzeltilmesinden sakınılması, öğrenene kendi hatasını kendisinin düzeltmesi için fırsat verilmesi, bunu başaramadığında diğer öğrenenlerden destek alması sağlanmalıdır. Öğretmenlere göre sınıf mevcutlarının kalabalık olması da ses etkinliklerine yeterince önem verilmesini engellemektedir.

#### 4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Okulda erken yaşta yabancı dil öğretiminde öğrenenlerin sözel dil becerilerini geliştirmeye yönelik etkinliklerin uygulamada yetersiz kaldığını saptamaktayız. Öğretmenler ilköğretim yabancı dil öğretim müfredatında bu tür etkinliklere yeterince yer verilmediğini bu yüzden onları uygulayamadıklarını dile getirirler de müfredatta sözel beceri etkinliklerine en az diğer dil becerilerine yönelik etkinlikler kadar yer verildiğini görmekteyiz. Sözel dil becerilerine uygulamada yer verilmemesinin birçok nedeni olabileceği gibi bize göre en önemli nedenlerinden biri sosyo-kültürel koşullar diğeri de sınıf içerisinde yabancı dil öğretmenlerinin sözlü dili yeterince kullanmamalarıdır. Araştırmalar toplumların bu konudaki düşüncelerinin ve inançlarının aksine sözel beceriler dışında diğer dil becerilerinde bilişsel kapasitelerinin gelişmiş olmasından dolayı yetişkinlerin doğal olmayan ortamlarda çocuklara göre daha başarılı oldukları sonucunu ortaya koymaktadır. Yani yetişkinler yabancı dil öğrenmede daha avantajlı gözükmektedirler. Fakat sözel beceriler düzeyinde durum tamamen farklılaşmaktadır. Doğal ya da doğal olmayan ortamlarda bir yabancı dili öğrenirken çocuklar sözel dil becerilerini kullanmada daha başarılı olabilmektedirler. Yetişkinler uzun süre tek bir ses yapısıyla yani sadece ana dillerinin ses yapısıyla karşı karşıya kaldıklarından bir ses alışkanlığı edinmişlerdir. Daha açık bir ifadeyle anadilin ses yapısı bir başka dilin ses yapısını öğrenmede sınırlandırıcı bir

role sahip olabilmektedir. Çocuklarda henüz böyle bir ses alışkanlığı oluşmadığından bir yabancı dilin sesletimini gerçekleştirmede ve sonraki dönemlerde onları uygulamada yetişkinlere göre çok daha başarılı olabilmektedirler. Bu açıdan bakıldığında yabancı dilin öğretilmeye henüz yeni başlanıldığı ilköğretim 2. sınıf ve sonraki sınıflarda sözel dil becerilerini kullanmaya ve geliştirmeye yönelik uygulamaların yaygınlaştırılması gerekli gözükmektedir. Bu şekilde hem bir yabancı dili öğrenmenin anlama ve konuşma boyutlarıyla çocuklar erken yaşlarda karşı karşıya kalabilecekler hem de sonraki sınıflarda öğrendiklerini kullanmada yetkinleşebileceklerdir. Şüphesiz günümüzde yabancı dil öğretiminde görünüm tamamen değişmiştir. 1970'li yıllardan itibaren artık iletişimsel, işlevsel ve eylemsel yaklaşımlar ağırlık kazanmaya başlamıştır. 1900'lü yılların başlarında etkili olan dilbilgisi ağırlıklı öğretim geçerliliğini yitirmiştir. Küreselleşen ve hızla küçülen, sınırların olmadığı bir dünyada yabancı dilde okuduğunu anlama ya da metinleri çözümlene yerini etkili iletişim becerilerine bırakmıştır. Bir yabancı dili ne kadar anlayabiliyor ne kadar konuşabiliyorsak o ölçüde başarılıyız demektir. Bunun için bu yöndeki eksikliklerin en kısa sürede giderilmesi kaçınılmazdır. Özellikle öğretmenlerin ifade ettikleri gibi teknolojik donanımların ve profesyonelce hazırlanmış sözel becerileri geliştirici yazılımların temin edilmesi sağlanmalıdır. Bu tür yazılımlar sayesinde yabancı dil öğretiminde öğrenenlere taklit etme (imitation), yeniden üretme (reproduction), dilin yapılarını anlama, yaratıcılık becerilerini sergileyerek dilsel yapılar üzerinde değişiklik yapma (manipulation), öğrendiklerini kontrol etme ve onları değerlendirme yeterlilikleri kazandırılmalı ve sürekli uygulamalarla bunlar geliştirilmelidir. Öğrenim sürecinin başlarında mikro düzeyde (kelime, sıfat, zarf, kısa cümle) ilerleyen aşamalarda makro düzeyde (çeşitli boyutlarda gerçekleştirilen daha uzun dilsel yapıları sesletim uygulamaları) yapılan etkinliklerle öğrenenler dilsel yapıların sesletimini ihtiyaç duydukları kadar dinleyebilme ve istedikleri kadar da ya bireysel ya da toplu olarak onları tekrarlama imkânı bulmuş olacaklardır. Ayrıca sınıf ortamında bilgisayar teknolojisi, televizyon, video sistemleriyle öğrenenlere öğrendikleri dili dinleme fırsatları sunulmalı ve onlar öğrendiklerini uygulamada teşvik edilmelidirler. Bilinmelidir ki teknolojinin geliştiği ve Liezl Watt'ın (2002) ifadesiyle teknolojiyle büyüyen bireylerin bulunduğu bir çağda yabancı dil öğrenimi ve kullanımı artık sanıldığı kadar zor değildir. Watt yaşadığımız dönemin bireylerini "Net-Generation" kuşağı olarak adlandırmaktadır. Ona göre bu kuşağın öğrenenleri daha bağımsız, problem çözme yeteneğine sahip, değişime açık, toplumdaki farklılıkları kabullenmiş, teknoloji alanında uzmanlaşmış bireylerdir.

**KAYNAKLAR**

- Bablon, F. (2004). *Enseigner une langue étrangère à l'école*. Paris: Hachette Education.
- Bange, P. (2005). *L'apprentissage d'une langue étrangère, Cognition et interaction*. France: L'Harmattan.
- Conseil De L'europe, (2001) *Un cadre européen commun de référence pour les langues: apprendre, enseigner, évaluer*, Paris: Didier.
- Curtain, H. (2003). *L'apprentissage précoce des langues aux Etats-Unis*, Editions du conseil de l'Europe. Avec la coordination et édition de Marianne Nikolov et Helena Curtain, l'oeuvre intitulée "un apprentissage précoce: les jeunes apprenants et les langues vivantes en Europe et ailleurs."
- Defays, J-M. (2003). *Le français langue étrangère et seconde; Enseignement et Apprentissage*. Belçika: Pierre Mardaga.
- Gaonac'h, D. (2006). *L'apprentissage précoce d'une langue étrangère, le point de vue de la psycholinguistique*. Paris: Hachette Education.
- Komatsu, S. (1999). *L'enseignement/apprentissage de la prononciation des langues assisté par ordinateur: le cas du français langue étrangère*. <http://skomatsu.free.fr/articles/Cef1999.pdf>
- Korkut, E. (2004). *Pour apprendre une langue étrangère (FLE)*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Les langues vivantes à l'école (1998). Disponible à l'adresse: [http://data0.eklablog.com/lecrpedunesuppleante/mod\\_article11938842\\_7.pdf?](http://data0.eklablog.com/lecrpedunesuppleante/mod_article11938842_7.pdf?)
- Long, M. (1990). *Maturational constraints on language development*. Studies in Second Language Acquisition 12.
- Meb. (2006). *İlköğretim İngilizce Dersi (4, 5, 6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı*. 10.02.2006 tarih 2582 sayılı Tebliğler Dergisi.
- Pamula, M. (2008). *Sensibiliser les enfants à une langue étrangère par le biais d'une activité musicale*. Espagne: Synergies.
- Ryoji, M. (2007). *Technologies de l'information et de la communication (TIC) et auto-apprentissage en didactique du FLE au Japon*. Japon: Etudes didactiques, Revue Japonaise de didactique du français. Vol: 2 No: 1
- Seçkin, H. (2011). *İlköğretim 4. sınıf İngilizce dersi öğretim programına ilişkin öğretmen görüşleri*. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, Cilt 8, S: 2 ISSN: 1303-5134 [http:// www. İnsanBilimleri.com](http://www.InsanBilimleri.com)
- Tagliante, C. (2006). *La classe de langue, Techniques et Pratiques de classe*. Paris: Clé Internationale.
- Tellier, M. (2010). Sous la direction de Corblin, C. et de Sauvage, J. *L'enseignement des langues vivantes étrangères à l'école. Impacts sur le développement de la langue maternelle*. Paris: L'Harmattan.
- Yıldırım, A.ve Şimşek, H. (2000). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Watt, L. (2002). *L'apprentissage du français langue étrangère facilité par la technologie*. South Africa: University of Pretoria.